VEIEN VIDERE FOR MURBYEN OSLO

UTSTILLING I ST.OLAVS GT. 9, OSLO, 8. MAI - 30. JUNI, 2001

ARRANGØR: STIFTELSEN BYENS FORNYELSE

Hjertet i murbyen Oslo: Karl Johans gate og Egertorget Foto: Morten Krogstad

Utstillingen ”Fra Tyskland til Christiania” forteller historien om hvordan Oslo på siste del av 1800-tallet utviklet seg til en moderne europeisk by med alle de viktige hovedstadsfunksjonene. Norsk Arkitekturmuseums historiske utstilling om arkitektene Alexis de Chateauneuf og Wilhelm von Hanno viser hvordan impulsene fra Europa nådde Norge i form av tyske arkitekter som påtok seg oppdrag med nye monumentalbygg. von Hanno ble en viktig person i Oslos kulturliv, med et mangfold av aktiviteter innen arkitektur, kunst og formgiving.

Mot slutten av 1800-tallet opplevde Oslo en eksplosiv vekst. Byggmestre og arkitekter som ofte var utdannet i Tyskland oppførte nye bydeler i et forrykende tempo. I løpet av 10-20 år ble det meste av det vi kjenner som de sentrale leiegårdsområdene både øst og vest i Oslo skapt. I 1899 tok det brått slutt med et krakk i byggebransjen.

RIV RUKLET

På 30-tallet feide nye vinder over Europas byer med funksjonalistisk arkitektur og ensidige byområder knyttet sammen med store trafikksystemer. Etter andre verdenskrig kom drabantbyene og planer om sanering. Mye ble revet før bevaringstanken ble båret frem både av beboeraksjoner og markedskrefter. Stadig flere oppdaget bylivet som et alternativ til villaområder og drabantbyer. Oslos gamle byområder som på 60- og 70-tallet uten unntak var utsett til riving er blitt byens mest attraktive. Nyere byområder mangler altfor ofte murbyens estetiske og sosiale kvaliteter. Også unge mennesker som arbeider med ny teknologi og eksprimentell kunst foretrekker gamle urbane områder og ombygde fabrikkbygninger fremfor siste skrik fra arkitektbransjen. Den tradisjonelle byen tilbyr en atmosfære av frihet og pluralisme.

ETT SKRITT TILBAKE OG TO SKRITT FREM

Gjennom delutstillingen ”Veien videre for murbyen Oslo” spør Stiftelsen Byens Fornyelse om vi skal godta at nye byområder har mindreverdige kvaliteter i forhold til 1800-tallets. Kanskje tiden er inne til å erkjenne at det 20. århundres trender innen byplan og arkitektur i stor grad var feilgrep på linje med industrielt jordbruk, kjernekraft og uhemmet bilisme. Europas byer er blitt ødelagt like mye av byplanlegging og arkitektur som av de krigførendes bombing i 2. verdenskrig. Tiden er inne for å ta utgangspunkt i velprøvde løsninger når våre byer skal forbedres og videreutvikles.

Utstillingen viser en rekke steder som representerer Oslo på godt og vondt: Eldre bydeler som har fått nytt liv, blokkbebyggelse uten bykvaliteter, nye prosjekter som er inspirert av det beste fra murbyen og tradisjonell europeisk bykultur.

Vi tror Oslos befolkning ønsker en by preget av bærekraftige urbane kvaliteter og respekt for historien. Foreløpig kan man bare i begrenset grad regne med fagfolks støtte for en slik byutvikling. Bjørvikadebatten og mange aktuelle fortettingsprosjekter viser at fagmiljøer og byggebransje ennå er dominert av holdninger som gir oss utrivelige byområder og knugende arkitektur. Skal maktforholdene endres må både utbyggere, brukere og folkevalgte kreve alternativene på bordet. Det må bli reelle demokratiske valgmuligheter og økt forbrukermakt når byen skal utvikles.

Audun Engh
Daglig leder, Stiftelsen Byens Fornyelse.

INNHOLD:

2: Murbyen Oslos historie.
4: Respektfullt påbygg på Skillebekk.
5: Murbyens kvaliteter i nye byområder
6: Dresden: Barokkbyen gjenskapes
8: Et menneskevennlig Bjørvika.
10: Poundbury, en ny engelsk by.
11: Urbanitetens tidløse prinsipper
12: Om Stiftelsen Byens Fornyelse

VEIEN VIDERE FOR MURBYEN OSLO

Kurbadet, Akersgt 74: Gammel gård påbygd i flere omganger, men på en måte som likevel skaper helhet. Slikt vil ikke Byantikvaren ha noe av idag, kontrast er tidens løsen. Til høyre et eksempel på nybygg uten murbyens kvaliteter: for stort og for ensformig. Foto: Morten Krogstad

Murbyen blir til

Fra tidlig på 1800-tallet og omkring hundre år frem i tid ble Oslos murby skapt. Fra tidligere fantes kong Christian IVs kvadratur og en rekke tilfeldige forsteder. Da Christiania i 1814 ble Norges hovedstad ble denne fattige byen åsted for byggingen av en rekke nasjonale og lokale institusjoner. Den nye hovedstaden ble utstyrt med en kongebolig, et universitet, en teaterbygning og en mengde andre større byggverk. Til dette arbeidet strømmet byggmesterer til byen, og frem mot midten av 1800-tallet foregikk også en økonomisk vekst i her. Man fikk etterhvert også en egen arkitektstand, med den utdannede Christian Heinrich Grosch som den første. Grosch hadde fra 1828 tittelen Stadskonduktør, og hadde overoppsyn med bygging og planlegging i byen.
Det første store reguleringsmessige grep i Christiania på 1800-tallet ble utført av slottsintendant Linstow i forbindelse med byggingen av Slottet. Forlengelsen av Østre gade fra Akersgaten til Slottet fullførte det som skulle bli Norges stolthet: Karl Johans gate. I den nyanlagte delen ble det bygget fasjonable leiegårder og et klassisistisk universitetsanlegg (arkitekt: Grosch).

Byen utvides

Gjennom nye reguleringer ved midten av 1800-tallet ble flere bydeler anlagt, som Homansbyen, Grünerløkken og Meyerløkken med St. Olavs gate og plass. Stadig nye områder ble underlagt utbygging av den voksende byen, og dens grenser ble revidert flere ganger. Mot slutten av århundret var det meste av området innenfor byens grenser bebygget med kvartaler av teglbebyggelse, det aller meste utført i varianter av historismens stilarter, bygget for alle samfunnslag. Stilmessig var den norske historismen hele tiden inspirert av tysk arkitektur, ved at flere tyske arkitekter slo seg ned i landet, og de fleste norske arkitekter var utdannet i Tyskland. Det store krakket i 1898-99 satte en stopper for Kristianias eksplosive utvikling. Etter århundreskiftet ble det fremdeles bygget noen kvartaler i jugendstil, og det ble bygget flere kommunale boligkomplekser, det mest omfattende på Torshov ved arkitekt Harald Hals.

Utflytting fra bykjernen

Parallelt med leiegårdsutbyggingen fra 1890-tallet foregikk en stadig utflytting til Aker kommune der rimelige tomter var tilgjengelige, og det ble bygget en mengde villaer. Fra omkring 1910 begynte oppløsningen av kvartalsbebyggelsen, idet nyregulerte områder ble bygget åpnere enn tidligere, med frittliggende bygninger, som lameller, havebyarealer og lignende. De lukkede kvartaler ble betraktet som en avlegs byggeskikk, forbundet med sykdom, skitt og mørke. Lys og luft var det nye idealet som skulle prege det meste av det 20. århundre. På 1930-tallet kom en rekke nye boligkomplekser ved den såkalte Ringgaten (Kirkeveiringen) der endeløse teglfasader vender mot hovedgaten, mens baksiden er løst opp i grønne, åpne rom. Ringgatebebyggelsen, som mange år tidligere ble planlagt som en praktboulevard, danner idag ”byens ende”. Utenfor denne finnes, med unntak av den eldre bebyggelse på Torshov og Sagene, bebyggelse som domineres av privatboliger og industri. Her finnes de store forstadsområdene, utbygget fra 1950-tallet og fremover. Denne utbyggingen videreførte funksjonalismens krav til lys og luft, og ville bringe mennesket bort fra byen. En T-banestasjon skulle sørge for kontakten med arbeidsplassen, mens et lokalt kjøpesenter skulle erstatte byens tilbud. På dette viset ble komfortabel transport til arbeidsplassen kombinert med en direkte tilgang til Marka og friluftslivet der, samtidig som barn fikk leke på store grøntarealer. Forstadsbeboernes utferdstrang kunne etter hvert ikke tilfredsstilles ved kollektivtrafikknettet alene, og man fikk en stadig økende privatbilisme på grunn av de store avstander som ble skapt ved utbyggingen av ensartet forstadsbebyggelse. Forstadsutbyggingen har i svært mange tilfeller ført til fraflytting fra byenes sentra; de siste 40 årene har København, Manchester og Glasgow mistet 40% av innbyggerne. Dette er mennesker som oftest bosetter seg like utenfor byen, og hver dag må transporteres inn i den igjen for å komme på arbeid.

Murbyen raseres

I de tiårene man utbygget flest forsteder, ble også svært meget av den gamle murby revet. På 1970-tallet begynte man i enkelte kretser å oppdage murbyens kvaliteter, og fredning ble stadig hyppigere et middel for å ta vare på byen. På 1990-tallet blomstret tidligere forfalne byområder opp, der kombinasjonen av boligområde og forret-

Oslos sentrale murbebyggelse ble i hovedsak til på 1800-tallet, og danner det bymessige Oslo, med sine gater og kvartaler, parker og forretninger. Siden like etter det forrige århundreskiftet, har utbyggingen foregått i andre former og bragt fokus bort fra tradisjonell bybebyggelse. Iveren etter å befri byens beboere for ”usunn” kvartalsbebyggelse har frarøvet oss mange fine byområder, og langt flere gigantprosjekter – som en totalsanering av Grünerløkken – ble aldri realisert. Fra 1970-tallet har man forsøkt å verne om den gamle kvartalsbebyggelsen, og på 1990-tallet gjenvant den for alvor sin popularitet. Neste skritt vil være å bevare, utvide og videreutvikle den tradisjonelle kvartalsbebyggelsen.

av *Geir Tandberg Steigan*

St. Olavs gate 9 - Senter for Frie Kunster - der utstillingen arrangeres. Arkitekt: Wilhelm von Hanno.
Foto: Audun Engh

ningsstrøk igjen ble høyt skattet på boligmarkedet. Det ble et uttrykk for å være moderne at man gjorde seg uavhengig av tungvinne transportmetoder, og heller sørget for å bo i nærheten av de forretnings- og fornøyelsestilbud man ønsket å benytte. Cafélivet er blitt et symbol på denne trenden, men det er mange av dagliglivets mønstre som er endret. Hos mange dreier dette seg om å få bedre tid – slik at man ikke tilbringer flere timer ukentlig i et privat eller kollektivt transportmiddel.

Transportøkonomiske aspekter

Det 20. århundrets spredte bebyggelse har gitt alvorlige transportøkonomiske konsekvenser. Det er enorme behov for å utvikle både kollektivtransport og bilveier for å tilfredsstille hovedstadsområdets stadig økende transportbehov. En alternativ tankegang er i ferd med å prege debatten: Gjennom å utvide selve byen, med kvartaler og tradisjonell bybebyggelse, håper man å kunne gi langt flere mennesker enn idag muligheten til å bosette seg som byborgere, med gangavstand til de viktigste tilbud. Innenfor denne tankegangen finnes også en idé om å øke utnyttelsen av de eksisterende bymiljøer, gjennom skånsom påbygging og nybygging som tar hensyn til Oslos historistiske egenart. Murbyen i Oslo byr på et bredt spekter av stilarter og bygningstyper som sammen skaper livlige og varierte gatemiljøer. Ved å la tomtene være smale har man oppnådd at ikke gateveggene blir ensformige. Slike gatemiljøer innbyr til handel og servering; det er i slike områder man finner Oslos levende bymiljøer.

Nye byområder blir til

I Oslo vil det iløpet av de to neste tiår utføres en lang rekke nybygg på ”jomfruelig” mark. Helt nye bolig- og forretningsområder skal i støpesjeen, og i denne forbindelse er det viktig å foreta de rette valg i forhold til byens fremtidige liv og utvikling. I tillegg til det prestisjetunge Bjørvikaprosjektet skal flere store og mindre områder utbygges – noen av disse har direkte tilknytning til den eksisterende bystruktur, som for eksempel Ensjø, Kværner og Hasle, og kan utbygges i harmoni med den tradisjonelle bebyggelse i de tilstøtende byområder. Byens egenart og rytme er også byens grunnleggende kvalitet, og nødvendig å bygge videre på dersom de nye byutviklingsområder – for eksempel Bjørvika – ikke skal bli som fremmedelementer i byen. Nyskapningen må ikke være så fundamental at den ikke har rot i Oslos eget formspråk. Den er i bunn og grunn en europeisk 1800-tallsby.

Bærekraftig byutvikling

Lokale og nasjonale myndigheter har gitt signaler om at en bærekraftig byutvikling er ønskelig, uten at det egentlig foreligger noen klare retningslinjer for hva dette innebærer. Én måte å håndtere dette på vil være å hente inspirasjon fra fortidens kompakte bystrukturer. En moderne variant av den kompakte by skal være energisparende med hensyn til drift og transportkostnader. Gjennom de kortere avstandene mellom bolig og arbeidsplass man kan oppnå i en tradisjonell bybebyggelse, og ved gjenbruk av tradisjonelle organiske materialer, vil den tette murbyen fremstå som langt mer bærekraftig enn Oslos teppebebygde forstadsbelte. Å knytte trådene til Oslos historiske særpreg når det bygges nytt er også et uttrykk for kulturell bærekraft. Dette i motsetning til tendensen i retning at alle verdens storbyer preges av den samme multinasjonale stål- og betongstilen.

Internasjonal byplanlegging

Internasjonalt pågår det stadig prosjekter – alle av nyere dato – der man søker å tilbakevende til tradisjonell bystruktur- og bebyggelse. Poundbury er et helt spesielt eksempel på dette, der en helt ny by er anlagt ut fra planleggeren og arkitekten Léon Kriers idéer om planlegging og arkitektur basert på tradisjonelle prinsipper – eller ”urbanitetens tidløse prinsipper”. Byen er anlagt med støtte fra Charles, prinsen av Wales. Større og mindre byutviklingsprosjekter i tilsvarende ånd er utført i Brussel, Paris, Stockholm, Manchester, Glasgow, Dresden og Berlin. Det dreier seg både om reparasjon etter krigens og etterkrigstidens herjinger, og om helt nye byområder. Planleggerne bak utbyggingen av det nye The Gorbals-området i Glasgow fulgte følgende læresetning: ”Vi vil bygge hus folk ØNSKER å bo i”.

Artikkelforfatteren Geir T. Steigan redigerer en internettside om arkitektur; www.artemisia.no/arc/

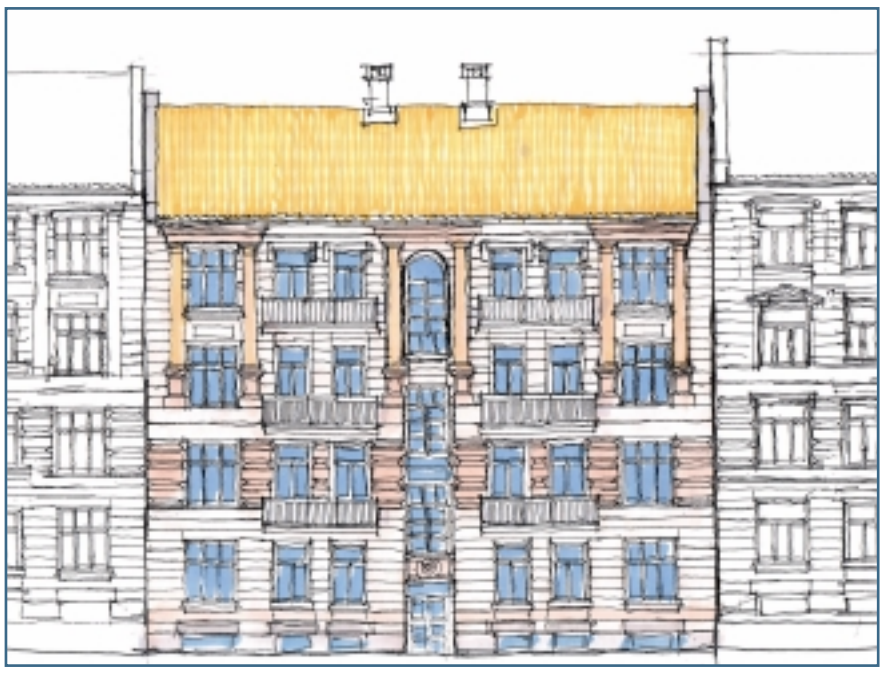

Skillebekk 1 idag

RESPEKTFULL PÅBYGGING

Leiegården Skillebekk 1 i Oslo ble bygget i 1894 etter tegninger av arkitekt Carl Aaman for byggmester Nordby. En toppetasje i tilpasset stil, med fasadeelementer som gården er i besittelse av, er byggemeldt ved arkitekt Olav Bjerve. Påbygget er tenkt utført med tradisjonelt håndverk, med rulleskift i buer over vinduene. Det er ønskelig å bevare gatefasadens helhetlige særpreg gjennom en ny etasje med tradisjonell ornamentering, heller enn å tilføre stilmessige fremmedelementer.
Det påtenkte påbygget har fattet Byantikvarens interesse. Det er ikke usannsynlig at Byantikvaren vil forsøke å stanse dette eksempelet på at fortetting kan skje på en harmonisk måte, med respekt for murbyens særpreg og det gode håndverk. Rådende ideologi blant antikvarer tilsier enten at historien fryser, eller at forandringene gjøres i tydelig kontrast til originalen, og med innslag av “vår tid” - det vil si modernisme.

EN FAGLIG UTFORDRING FOR ANTIKVARENE

Skillebekk 1
Utdrag av byggemelding:
Fasader, estetisk vurdering
Ved prosjektering av leilighetene har vi nøye vurdert forskjellige alternativer og kommet til at bygging av en ekstra etasje med bruk av fasadelementer som gården allerede er i besittelse av, vil være den beste estetiske løsning:

Når det gjelder bevaring av Oslos verdifulle murbebyggelse har vi den generelle kommentar at vanlige bygårder ikke bør fryses som museumsgjenstander. Nye elementer utført i kontrast til opprinnelig stil vil ofte fremstå som skjemmende, men påbygg og tilbygg må kunne godkjennes når det skjer på en måte som harmonerer med gårdens opprinnelige stiluttrykk. Slike påbygg skjedde i mange tilfeller i tiårene etter oppføring, som eksempler på tidlige former for bymessig fortetting. Også fra 1980-tallet ser en mange eksempler på tilbygg og innfillprosjekter preget av respektfull tilpasning til opprinnelig stil.
Påbygg kan i mange tilfeller være et bærekraftig alternativ til riving av bygårder.

Påbygget omfattet av dette prosjekt kan ikke anses som "kopi", men som bærekraftig bruk av levende håndsverkstradisjoner. Vi har i dag verdifulle og aktive håndverksmiljøer som praktiserer murte gesimser, murte trekninger og ornamenter i både gips- og murt utførelse.
Lærlingeordninger og mesterprøver er basert på slik kunnskap og teknikk.
Mot denne bakgrunn mener vi det byggemeldte tiltak vil gi håndverksbedrifter anledning til å praktisere sine tradisjonelle fag i dagens kommersielle byggevirksomhet.

Når det gjelder antikvariske ønsker om historisk lesbarhet i byggverk, vil vi påpeke at eldre påbygg til murgårder i Oslo svært ofte knapt er lesbare i fasadene. Krav om lesbarhet gjennom kontrast for å vise "vår tid" er etter vår mening basert på en ideologisk snever og uholdbar definisjon av hva som er "samtid" og "vår tid" innen arkitekturen.
Respektfull tilpasning til eldre arkitektur er også et uttrykk for vår tids holdninger til byggeskikk.
For å oppnå lesbarhet av bygningens utvikling i det aktuelle prosjekt, vil det på fasaden i 1. etasje bli plassert et lett synlig skilt med tekst som f.eks: "Skillebekk 1: Oppført 1894 i fire etasjer. Arkitekt Carl Aaman. Påbygget med en femte etasje i 2001. Siv.ark. Olav Bjerve". Utformingen av skiltet kan om ønsket skje i samråd med Byantikvaren.

Illustrasjoner: Siv. ark. Olav Bjerve

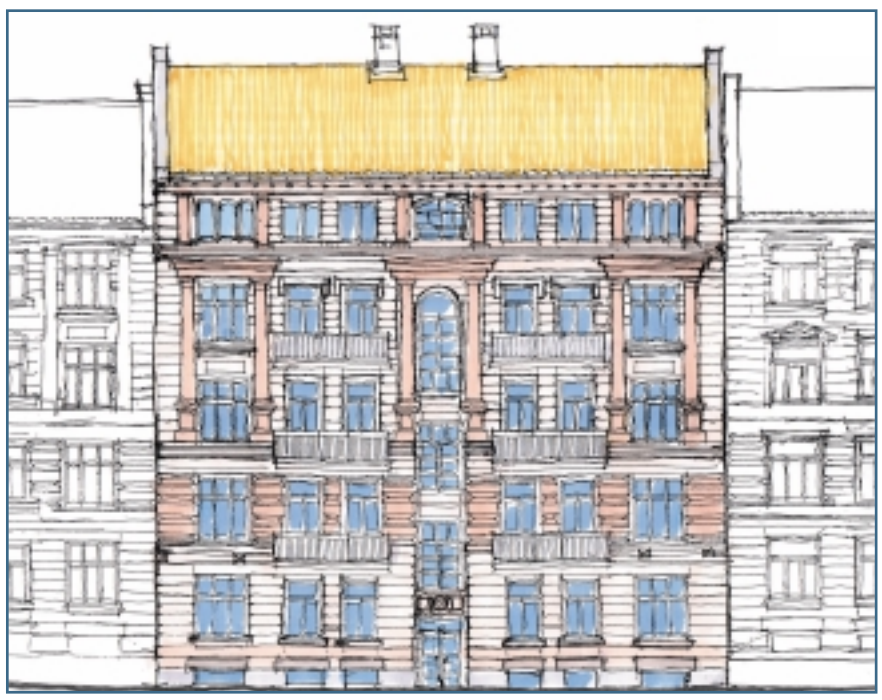

Foreslått ny fasade med ekstra etasje

BÆREKRAFTIG BYUTVIKLING

Myndighetene har prioritert arbeid for å sikre en bærekraftig byutvikling i våre større byer. Samtidig pågår der en debatt om hva en egentlig skal legge i begrepet bærekraftig by. En av flere tilnærminger til denne utfordringen er å hente inspirasjon fra fortiden ved å fremheve kvalitetene i den kompakte by. Den kompakte by bør kunne være energisparende med henvisning til drift og transportkostnader. Nyere og moderne kommunikasjoner gjør muligheter for å kombinere bolig og arbeid i samme bolig eller bydel både realistisk og etter hvert ønskelig.

Bogstadveien: Urban handlegate uten kjøpesentrenes miljøfiendtlige transportbehov.

Greier en i tillegg å etablere gjenbruk av tradisjonelle organiske materialer, bør det ikke være til om at den tette murbyen har potensial til å fremstå som en langt mer bærekraftig enn den arealkrevende teppeby som i dag sprer seg rundt Oslo.

Hans-Jacob Roald, sivilarkitekt, rådgiver Nordic World Heritage Office/UNESCO og forfatter av boken "Sustainable Historic Cities" (AKRIBE Forlag 2001).

MURBYENS KVALITETER I NYE BYOMRÅDER

Enhver by har sitt språk, sin egen grunnleggende grammatikk. Disse språkene blir ikke funnet opp på nytt og på nytt, men bygger på ulike språkfellesskap, fornyet med skiftende moter og kreative innspill. De grunnleggende kvalitetene er imidlertid så enkle at de er lett å overses i kreativitetens beruselse. Når Oslo nå skal få en ny bydel i Bjørvika blir en viktig del av diskusjonen hvilke element, hvilken arv, hvilken grammatikk er det en tar med seg fra det Oslo som allerede eksisterer og hvilke element er det som bør og skal være nyskapende, slik at Bjørvika fremstår som en ny og spennende bydel, men samtidig som en integrert del av byen Oslo.
Murbyen bygger på den europeiske by-grammatikks enkleste elementer, med et klart skille mellom bebygde kvartaler og det sammenhengende offentlige byrom. Kvartalene er gitt noen få og enkle formale rammer, slik at murbyen fremstår som en by og ikke som mange byer. Dette er i samsvar med en lang europeisk bytradisjon. Kanskje murbyens grammatikk kan være til inspirasjon og nytte i den videre utforming av Bjørvika?

Hans-Jacob Roald, sivilarkitekt, rådgiver Nordic World Heritage Office/UNESCO og forfatter av boken "Sustainable Historic Cities" (AKRIBE Forlag 2001).

Rue de Laeken, Brussel: Et nytt tradisjonelt byområde bygget på 90-tallet etter at høyhus fra 60-tallet var revet.

RUIN ELLER GJENOPPBYGGING?

Veneziacharteret for antikvarer ble formulert i 1964, som en internasjonal rettesnor for antikvarer. Et vesentlig element i dette charteret er at alle nye materialer som tilføyes et eldre bygg må skille seg tydelig ut fra de opprinnelige, bevarte materialene, slik at det er enkelt å skille det opprinnelige fra det nye. Konsekvensen er at en ruin, eventuelt med vernebygg, er å foretrekke fremfor et gjenreist historisk bygg.
Gjenoppbyggingen av Gamle Aker kirke og Nodarosdomen på 1800-tallet er utfra dette å anse som feilgrep, og ville idag bli motarbeidet: Kirkene er fortolkninger av middelalderarkitektur og dermed “ikke-autentiske” og “ikke lesbare”.

Gamle Aker kirke er i stor grad nybygd på1800-tallet som en fortolkning av middelalderens stiluttrykk. Ark. Wilhelm von Hanno. Slikt er tabu i 2001.

Veneziacharteret er uttrykk for en modernistisk ideologi der all eldre arkitektur ble henvist til museene etter funksjonalismens gjennombrudd på 1920-tallet. Å bygge videre på årtusengamle tradisjoner er blitt utidsmessig kopiering. Som alle andre rigide regelverk er Veneziacharteret modent for revisjon i en tid preget av i en tid preget av at vi ikke godtar en bestemt ideologis herredømme.
I et pluralistisk samfunn er det en selvfølge at også hele registeret av historisk arkitektur er tilgjengelig som inspirasjon når den best egnede løsning skal søkes ved både bevaring og nybygg.

Fra Tyskland til Christiania - og tilbake

NORSKE ARKITEKTER

En bygning på Neumarkt som nettopp er ferdig rekonstruert fra nesten ingenting: Coselpalais rett bak Frauenkirche. Foto: Audun Engh

3 mai åpnet en utstilling i Dresden med forslag til nye bygninger på torget Neumarkt, i en stil inspirert av Dresdens barokkbebyggelse som ble bombet i 1945. Fire norske arkitekter deltok sammen med kolleger fra flere andre land. De fire arkitektene – Bjørn Glomsrød, Piotr Choynowski, Olav Bjerve og Arne Sødal - håper gjenoppbyggingen av Neumarkt kan ble et forbilde for byreparasjon i hele Europa. Det internasjonale prosjektet viser at nybygg inspirert av stedets historiske byggeskikk kan forenes med alle krav til moderne boliger og forretningslokaler. Av *Audun Engh*

Prins Charles sendte en støtteerklæring som ble lest opp på pressekonferansen 3. mai. Charles håper ”plassens skjønnhet og eleganse kan gjenskapes som en motsetning til mye av det 20. århundres heslighet og brutalitet”. Han håper prosjektet også skal ”sikre borgerne et reellt valg for Neumarkts fremtid”.

I februar 1945 ble Dresden, en av Europas vakreste byer, utsatt for massiv bombing. Minst 35.000 mennesker ble drept og det aller meste av byen var redusert til ruiner. I tiårene etter krigen gjenoppbygget de østtyske myndighetene mange av byens monumentalbygg i sentrum til fordums prakt. Men i de vanlige byområdene ble ruinene sprengt og betonghus oppført på kryss og tvers i forhold til den gamle gatesrukturen. Store deler av byen har preg av oppløst drabantby.

Frauenkirche og Neumarkt før bombingen.

Midt i byen ble den verdenskjente barokkplassen Neumarkt liggende som et ubebygget ødeland. Etter kommunismens fall ble det bestemt at den enorme protestantiske domkirken Frauenkirche på plassen skulle gjenoppbygges i opprinnelig byggeteknikk. En del av stenen er hentet fra ruinhaugen som lå igjen etter bombingen, restener hugget etter gamle oppmålinger. Sandstenskirken rager nå mer enn 30 meter over bakken men er ennå knapt halvferdig.

En organisasjon er blitt dannet med det formål å sørge for at Frauenkirche får verdige omgivelser i historisk stil. De foreslo å gjenoppføre kvartalene og borgerhusene som omga plassen etter historiske forbilder. Der den gamle bebyggelsen manglet viktige arkitektoniske kvaliteter, foreslo de å bygge nye bygårder i en stil tilpasset Dresdens historiske barakkarkitektur.

REKONSTRUERER DET BOMBEDE DRESDEN

Illustrasjonen viser ett av forslagene fra norske arkitekter til en gjenoppbygging inspirert av Dresdens særpregede byggeskikk. (Arkitekene Bjørn Glomsrød, Piotr Choynowski, Arne Sødal og Olav Bjerve i samarbeid).

Illustrasjonen viser ett annet av forslagene fra norske arkitekter til en gjenoppbygging inspirert av Dresdens barokkarkitektur.

De første bygningene er allerede gjenoppført. Bystyret har vedtatt at minst 15 av vakreste bygningene i området skal nøyaktig rekonstrueres, og at utbyggerne utover dette skal oppfordres til å bygge nytt i historisk stil.

Dresdens byantikvar støtter planene, mens byplankontorets ledelse ønsker at bebyggelsen mellom de rekonstruerte husene skal oppføres i modernistisk stil.

De ca. 10 prosjektene fra nesten like mange internasjonale arkitekter skal i juni bearbeides av et hundretall arkitektstudenter i Ferrara, Italia. Målet er å lage en gjenoppbyggingsplan for hele området med et hundretall gårder. Det skal produseres en 3d-modell som viser hvordan området kan se ut i fremtiden dersom bystyret vedtar en målsetting om at byens tapte historie skal gjenskapes. De norske arkitektene vil delta i den videre utviklingen av prosjektet. Utbyggere som har kjøpt tomter i området har erklært at også de går inn for en gjenoppbygging i tradisjonell stil.

For mer informasjon se www.avoe.org og www.neumarkt-dresden.de

Frauenkirche under gjenoppbygging, år 2000. I forgrunnen autentiske stener sortert fra ruinhaugen. Foto: Audun Engh

En levende bydel i menneskelig målestokk

Et nytt forslag for Bjørvika

Gjennom de ulike planforslagene for Bjørvika som er presentert er en rekke alternative løsninger lansert. Spørsmålet er om det fortsatt er relevante tilnærminger til bydelens utforming som ikke er kommet på bordet.

Stiftelsen Byens Fornyelse og sivilarkitektene Sødal og Bjerve har som sin høringsuttalelse utformet et forslag for den nye bydelen basert på andre prinsipper en de man hittil har sett. Forslagets hovedintensjoner er å åpne byen mot fjorden og skape en levende og mangfoldig bydel basert på humanistiske verdier og velprøvde byformingsprinsipper slik vi kjenner dem fra tradisjonelle europeiske byer. Overalt ser vi at det er i slike byområder mennesker trives og kultur og nyskapende virksomhet blomstrer.

Utkastene som hittil er presentert kan i korthet beskrives slik:

1. Henriksen/Bystrup – Helt åpen bystruktur med høyhuslameller. Denne strukturen og bygningsformen krever store bygningshøyder for å oppfylle kravene til tetthet.

2. Arkitekthøyskolen i Oslo/LPO – Utflytende romstruktur med store, innadvendte bygningskomplekser av medium høyde rundt et lukket havnebasseng.

3. Plan B/KCAP – Stram og tett kvartalsstruktur med en stor, åpen ”boulevardpark” langs aksen mellom Kvadraturen og Gamlebyen. Bygningene mot syd er av beskjeden høyde. Det opptrappes til ”Manhattan-høyhus” i lokk over jernbaneområdet. Planen omfatter også en adskilt lavhusbebyggelse i Gamle Oslo. Plan B har senere videreutviklet sin plan i et Sjette prosjekt.

4. DivA/Rogers – Tett kvartalsstruktur med tradisjonelle gater som overlapper Bjørvika og Gamlebyen. Lav bebyggelse som trappes opp til bygninger av medium høyde (12 etasjer) mot nord. Planen krever mindre bygningshøyde enn de foregående for å oppfylle kravene til utnyttelse. Forslaget inkluderer en plassdannelse med monumentalbygg mellom de to bydelene som er slått sammen til én stor.

5. Plan- og bygningsetaten – Høyhusbebyggelse syd og nord for NSBs sporområder, massiv gjenbygging med store kvartaler mot fjorden – som sperrer for havutsikt fra Middelalderparken. En østre tangent som avlastende hovedvei i bro over sporområdene.

Kontakt med fjorden

Planen fra Byens Fornyelse og Sødal-Bjerve legger opp til at det etableres tre sammenknyttede parkarealer, henholdsvis fra Grønland, Vaterland og Stiklestadkvartalet. Disse langstrakte, grønne områdene vil gi god utlufting av forurenset luft, samt en visuell kontakt med fjorden fra lang avstand. Det legges opp til at trafikkbelastningen fordeles på et nettverk av gater, med fire hovedgater. Nylandsveien og østre tangent vil med dette bli bygater og ikke motorveier.

Akerselven åpnes

Et nødvendig grep for byens del er at Akerselven åpnes, slik at hele elvens nedre løp ligger i dagen. Dette elveløpet heves to meter – til middelalderens nivå – slik at elven korresponderer med middelalderparkens vannspeil. Jernbanesporene senkes til et nivå under elven. En kanal vil lede fra elven ved Schweigaards gate til vannspeilet.
Heving av elven gir mulighet til å integrere vannføring i gateplan i hele bydelen. Båters adkomst til elven sikres gjennom en sluse mellom operabygningen og det påtenkte akvariet.

NSBs sporområder

Et nytt element i dette utkastet er et inngrep i byens infrastruktur som vil gi denne nye bydelen god kontakt med byen forøvrig. Dette består i at NSBs sporarealer senkes slik at gatenettet nord og syd for jernbaneskinnene kan knyttes sammen uten at det bygges et barrièredannende lokk over sporarealene. Et slikt lokk vil sperre Grønland og Vaterland inne. NSBs behov for togparkering dekkes ved etablering av et nyttparkeringsanlegg i Ekebergfjellet, gjerne kombinert med lagring av containere og gods for Østhavnen.
Av hensyn til byens kommunikasjon med fjorden bør det ikke vedtas en byplan som vanskeliggjør en fremtidig senkning av jernbanesporene. Kostnadene ved å senke sporene (4-5 mrd.) bør for en stor del finansieres av NSB, som kan utnytte eller selge det frigjorte arealet over skinnegangene, samt andre tomter NSB eier i Bjørvikaområdet. Disse områdene overtok NSB i sin tid vederlagsfritt, og verdiene bør nå tilbakeføres til byen ved at NSB investerer i fjerning av den barrieren mellom byen og sjøen skinnegangene representerer. Havnevesenet og Vegvesenet har innsett at det ikke er noen fremtid for deres barrierer mellom byen og fjorden i Bjørvika. NSBs eier – staten – bør snarest innse det samme.
NSBs sentrale rolle i planleggingen representerer et alvorlig problem i forhold til en demokratisk beslutningsprosess. I det som skulle være Plan-og bygningsetatens faglige konklusjoner foreslås løsninger som i påfallende grad faller sammen med NSBs egne ønsker: Massiv næringsutbygging med høyhus på egne tomter. Uten hensyn til en helhetlig plan fikk NSB planlegge en byfiendtlig og lukket koloss. Begrunnelsen var at dette skulle bli et høyst påkrevet hovedkontor for NSB. Nå ender trolig denne overdimensjonerte strukturen som et vanlig kommersielt utleiebygg, om ikke politikerne griper inn og stanser prosjektet.

Sørengutstikkeren og middelalderbyen

Et problem som har vært hyppig diskutert i forbindelse med de fremlagte utkastene er Middelalderparkens utsikt til fjorden og operahuset. For å unngå en blokkering av havutsikten derfra bør man ikke bebygge Sørengutstikkeren. På denne utstikkeren kan det eventuelt etableres en fergeterminal – dersom denne skal ligge i Oslo. Utstikkeren utformes som en øy, slik at den ikke vil sperre for tilgjengelighet til fjorden. På utstikkerens østside etableres en småbåthavn, mens fergene legger til på vestsiden.
Ettersom Sørengkrysset skal legges inn i fjellet, kan senketunnelen under Brjørvika føres dypere. Det blir dermed ikke nødvendig med bebyggelse oppå senketunnelen, og sjøen kan føres helt inn

Forslaget fra Stiftelsen Byens Fornyelse og siv.ark. Bjerve og Sødal. Flere illustrasjoner finnes på www.byen.org

av *Geir Tandberg Steigan og siv. ark. Arne Sødal*

til Middelalderparkens vannspeil. Gamlebyen kan bli en unik bydel der man i tillegg til et flott museumsområde kan kjenne igjen og vandre gjennom den gamle byplanen blant den nye bebyggesen. En tidsmessig bydel kan vokse frem over det historiske nettet av streter og gater, der bispeallmenningen med Barokkhaven gir en parkmessig forbindelse mellom ruinparken og havnefronten mot vannspeilet, som føres helt til Schweigaards gate.

Flytting av operatomten

Finansieringen av senketunnelen kan bli tidkrevende, og samtidig er det et utbredt ønske å påbegynne byggingen av operahuset snarest mulig. Ved å flytte Operaen lengre ut på utstikkeren – og mer enn de 8 metrene Snøhetta selv foreslår – kan utbyggingen begynne selv om dagens trafikkmønster skulle opprettholdes i flere år fremover. Man oppnår en direkte kontakt mellom Kvadraturen og Operaen, ettersom Rådhusgaten kan forlenges tvers over Bjørvika. I tillegg vil dette frigjøre byggegrunn for seks kvartaler umiddelbart, samtidig som det vestvendte parkbeltet nord for Operaen forlenges. Ettersom byutviklingen her kan ta til på et tidlig stadium, vil Operaen – når den står ferdig – befinne seg i et ferdig utviklet byområde, med fotgjengeradkomst østfra og vestfra.
Mellom Operaen og parken kan høydeforskjellen mellom den hevede Akerselven og havnivået utlignes gjennom et stryk. Selve operahuset vil stikke ut i sjøen, slik som operaen i Sydney.

En ny festningspark

Dersom fergetrafikken flyttes fra Revierhavnen til Sørengutstikkeren vil området ved Akerhus festning frigjøres. Festningens rolle som landemerke vil understrekes mer enn idag gjennom at det etableres en park på Revierhavnen. På sikt bør den eksisterende bebyggelsen på havnen fjernes, slik at et stort friareal kan disponeres av beboerne i de sentrale bydeler. Med dette vil Bjørvika avsluttes av en grønn odde i hver ende, som forbindes med gangveier gjennom parker og plasser, forbi bassenger og kanaler.

Lokalisering av Historisk mueum

I Forslag 5 er det skissert en stor museumsbygning som retter fokus mot seg selv, og ikke mot byen den skal dokumentere. I forslaget fra Byens Fornyelse integreres Historisk museum i den allerede eksisterende bygningen Borgen, og under jorden i eksisterende togskjæring. Dette kombineres med en rekonstruksjon av deler av middelalderens gateløp og bebyggelse.

Husenes høyde

Oslo har ikke tradisjon for svært høy tomteutnyttelse innenfor kvartalsbebyggelsen. For at den nye bydelen skal avstemmes til byen forøvrig – og for ikke å skape en kraftig barrière mot fjorden – bør ikke byggehøyden overskride åtte etasjer. Istedet for å la den nye bydelen rage altfor høyt til værs, bør en se nærmere på hva som kan gjøres med de mange brakktomtene andre steder i byen. En annen årsak til at bebyggelsen ikke bør rage for høyt er den lave solvinkelen på våre breddegrader, som skaper omfattende skyggeområder og et utrivelig klima bak høyhusene.

Menneskelig skala

Området øst for Akerselven bør fremstå som en selvstendig boligbydel, der boligandelen settes høyere en i det ovennevnte forslag 5. Andelen boliger i den nye bydelen bør settes til 75%, slik at funksjonsblandingen blir mer lik den man finner i tradisjonelle Oslo-bydeler.
Forslaget fra Byens Fornyelse er utført utfra en annerledes synsvinkel enn de ovenstående, med unntak av kvartalsstrukturen i utkastet fra DivA. Ved å dele opp kvartalene i mindre tomter med mange eiere kan flere utbyggere slippe til, og skape et variert og sammensatt bybilde. Det er ingen naturlov at utbyggingan av Bjørvika må preges av lukkede gigantbygg som dekker hele kvartaler, slik Plan- og bygningsetatens "forslag 5" ser ut til å legge opp til. I dette forslaget fremstår Thons omdiskuterte hotell som en av de minste fremtidige bygningene i Bjørvika!
Man kan ta lærdom av Berlin når det gjelder virkemidler for å oppnå mangfoldige bydeler og byggeprosjekter i en menneskevennlig skala: Når myndighetene i Berlin selger større tomteområder, pålegges kjøperne ofte å dele opp prosjektene og videreselge betydelige deler til flere andre utbyggere.

Helhet og mangfold

Gjennom samlende retningslinjer vil man oppnå en overordnet helhet og harmoni i Bjørvikabyen, med plass for mangfold. Et antall mindre plasser, gater og sammensatte parkområder vil danne flere gangstrøk i bydelen, der viktige bygninger står som landemerker i forhold til den øvrige bebyggelsen, og gjør det lett for beboere og tilreisende å orientere seg.

Forslaget fra Byens Fornyelse bygger på prinsippene for et humanistisk bymiljø, der lav byggehøyde og variasjon i bygningsmassen kombineres med en integrert trafikk og funksjonsblanding med tradisjonelle gater og mange parker og plasser – samt et lite utvalg markerte monumentalbygg. Bydelen vil få en struktur som er karakteristisk for Oslo, og som kommuniserer godt med de omkringliggende bydeler. Den høye boligandelen vil bidra til å skape en oversiktlig og trygg bydel som ikke stenger etter endt arbeidsdag.

POUNDBURY – LOKAL BYGGESKIKK OG LANDSBYENS KVALITETER.

Gatebilde fra Poundbury.

I utkanten av Dorchester i Syd-England reiser det seg en ny by basert på lokal arkitektur og en byplan som er inspirert av velfungerende småbyer. Poundbury oppføres på initiativ av Prince Charles, som er grunneier gjennom sitt Duchy of Cornwall. Bakgrunnen for prosjektet var et press fra kommunen for utvikling av området til boliger. Charles ønsket å bygge en landsby fremfor en soveby. Av *Audun Engh*

Leon Krier, den kjente talsmann for tradisjonell byplanlegging ble engasjert til å lage ”masterplan”. En rekke utbyggere er invitert til å oppføre bygninger i samsvar med formingsrettledere som tilsier tradisjonell og regional arkitektur. En artikkel av Leon Krier om ”Urbanitetens tidløse prinsipper” (universelle regler for den gode by) er gjengitt på neste side.

Idag er det oppført mer enn 400 boliger og en rekke næringslokaler, samt et torg med en markedshall. Med puben snart er på plass kan man begynne å snakke om en reell britisk landsby. Når Pundbury er ferdig utbygd i 2020 vil det bo 5000 mennesker her, og Poundbury vil bli en del av Dorchesters byområde, ikke en forstadsbebyggelse.

20 % av arealet er sosiale utleieboliger i regi av Guinness Trust. Selveierboliger og utleieboliger er integrert slik at det ikke er mulig å se på et hus hvilken kategori det tilhører.

Parkeringsplasser er plassert i bakgårder slik at det nesten ikke er parkerte biler på gatene.

Den britiske regjeringer har utpekt Poundbury til et forbilde for bærekraftig byutvikling og boligbygging. Det er idag fare for at store deler av landsbygden i sør-øst-England vil ble nedbygd av villaområder. Regjeringen fremholder Poundbury som et godt eksempel på tett bebyggelse med så høy kvalitet at den kan konkurrere med eneboligen som boform.

Flere bilder fra Poundbury og omtale finnes på www.byen.org

TUR TIL POUNDBURY
Stiftelsen Byens Fornyelse arrangerer høsten 2001 en studietur til England med besøk i bl.a. Poundbury. Se baksiden av utstillingsavisen.

Poundbury:
Boligområder med høy utnyttelse kan konkurrere med villaområder når arkitekturen har tradisjonelle kvaliteter og det skapes attraktive møtesteder..
Tony Blairs regjering, som har gitt mange byggeoppdrag til modernistiske stjernearkitekter som Rogers og Foster, har utpekt Poundbury som et forbilde for bærekraftig boligbygging..
Poundbury er et bevis på at tradisjonell arkitektur, byplanlegging og håndverksbasert byggeteknikk er et realistisk alternetiv til drabantbyer og villaområder..

Urbanitetens tidløse prinsipper

- Vi kan om vi ønsker det anlegge nye bykjerner som umiddelbart vil ha de samme kvaliteter som såkalte historiske bysentra.
- Ikke engang tusen år med vekst i forstedene vil kunne skape noe som ligner siviliseringskraften i de urbane grunnideene.
- Modernitet og modernisme er klart atskilte fenomener og kan ikke blandes sammen.

Av *Léon Krier*

Det finnes universelle prinsipper for å bygge gode byer og landsbyer. Disse er uavhengige av tid, klima og kultur. De er i bunn og grunn antropologiske prinsipper, knyttet til menneskets fysiske og mentale yteevne. Gater og plasser, storbyer, småbyer og urbane strøk, byggemetoder og arkitektur av en viss type, størrelse og karakter, estetikk, tetthet og funksjonelt mangfold utgjør byformingens sentrale grunnprinsipper. De må ikke forveksles med forstadbyggingens grunnprinsipper.
Metodene bak tradisjonell arkitektur og byforming er ikke historiske fenomener; de kan derfor ikke erklæres som foreldede. De er praktiske svar på praktiske problemer. De er like tidløse som prinsippene bak musikalsk harmoni, språk, vitenskap og gastronomi.
Modernismens filosofiske feilgrep ligger i den infantile ambisjonen om helt og holdent å avskaffe prinsippene bak tradisjonell arkitektur og urbanisme. De arkitekter som i dag hevder å skape det 21. århundrets nye arkitektur og urbanisme, er enda mer på feilspor enn den tidlige modernismens mestere. Modernismen kan ikke lenger påberope seg, i strid med kjensgjerninger vi ser over alt, til å være den eneste gyldige representant for moderniteten.

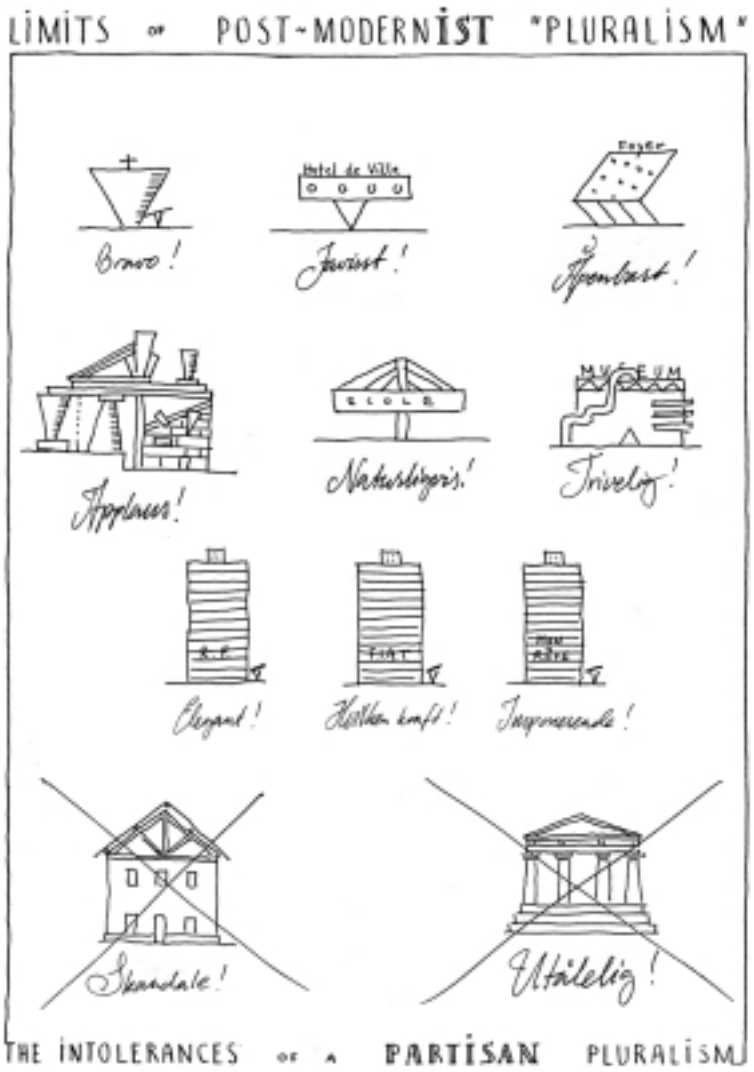

ill. Léon Krier

Modernitet – ikke modernisme
Modernitet og modernisme er klart atskilte fenomener og kan ikke blandes sammen. Modernismen springer, som så mange andre «ismer», ut fra en overdreven, muligens patologisk, higen etter modernitet. I likhet med andre former for fundamentalisme er den i sitt vesen innskrenkende og tyrannisk. Ønsker modernismen å bli en konstruktiv del av den moderne demokratiske verden, må den omsider erkjenne at demokrati er tuftet på toleranse og ekte mangfold. Demokrati må også innen arkitektur og urbanisme bygge på en grunnleggende toleranse som er konstitusjonelt forankret. Uten en slik holdningsendring vil modernismen bli en avlegs ideologi fra det 20. århundre.

Offentlige rom
Det urbane rom er et strukturert og strukturerende tomrom. Det har et hierarki, det har dimensjoner og særpreg. Det kan ikke være en rest etter tilfeldige byggeoperasjoner. For store urbane rom er sløseri, en misforstått luksus. For små er feilplassert sparsommelighet. Alle bygninger har en offentlig fasade med positiv eller negativ innvirkning på det offentlige rom – de beriker eller forringer. Gater og plasser i deres ulike varianter er fellesrommets optimale form. Verken offentlig eller privat virksomhet skaper offentlige rom som et naturlig biprodukt. Offentlige rom og offentlige sfærer, med deres skjønnhet og harmoni, deres estetiske kvaliteter og sosialiseringsevne oppstår aldri av seg selv, men ut fra en kultivert fremsynthet og vilje. Offentlige roms kvalitet skapes ikke av deres alder, men av iboende egenskaper i prinsippene de er basert på. Ikke engang tusen år med vekst i forstedene vil kunne skape noe som ligner siviliseringskraften i de urbane grunnideene.
Bysentra blir ikke betegnet som historiske på grunn av alder, men på grunn av modenheten og styrken i deres organiserende prinsipper. Disse prinsippene er overskridende og tidløse. Vi kjenner dem, og vi kan om vi ønsker det anlegge nye bykjerner som umiddelbart vil ha de samme kvaliteter som såkalte historiske bysentra. Også i dag, og på alle kontinenter, har vi offentlige og private bygninger, sakrale og profane bygninger, bygninger for familier og bygninger for store forsamlinger, bygninger for hvile og for næringsvirksomhet, for stillhet og for musikk, for ensomhet og fellesskap, for produksjon og konsum, for å gjemme seg og for å vise seg frem. Arkitekturen må makte å uttrykke kontraster, motsetninger og særpreg på en utvetydig, innlysende, tradisjonell og akseptert måte. Arkitekturen må bli forstått og akseptert uten forklaringer og anstrengelser.

Vi kan velge
Både vitenskapen og kunsten bak byforming og bak byggingen av forsteder er kjent for oss. Hvorvidt vi får det ene eller det andre har ingenting med historisk skjebne å gjøre, men er resultat av et kulturelt og politisk valg. Det finnes ingen unnskyldninger – verken sosiale, økonomiske, politiske, kulturelle, psykologiske, religiøse, historiske, eller menneskelige – for å anlegge forsteder, for å ødelegge byer og landområder. Byforming innebærer ansvarlig økonomisk tenkning.
Forstadsbygging er en korrumpert form for utvikling.

Struktur – ikke alder avgjør
Det er ikke historie og alder, men struktur og ideer som gir urbane omgivelser kvalitet. Hvorvidt en bygning av en stor arkitekt har stått i 500 år eller bare i ett, endrer ikke nevneverdig på dens kvaliteter. Det avgjørende er bygningens struktur og materialenes og formgivningens sanselige kvalitet. Når det gjelder arkitektur eller urbanisme, har de grunnleggende prinsippene universell gyldighet. Realiseringen er derimot alltid lokal eller regional, tilpasset et bestemt klima, en bestemt topografi, bestemte materialer og bestemte næringer, altså en geografisk og kulturell ramme. Kun monumentalarkitekturen overskrider sitt regionale opphav. Selv om den er forankret i det folkelige i en region (toscansk, dorisk, jonisk osv.) eller i et dynastis eller kongedømmes stiluttrykk, overskrider monumentalarkitekturens kunstneriske utforming og symbolske koder både sted og opprinnelse og muliggjør en nær universell anvendelse.
Monumentalarkitekturen representerer en ekte internasjonal stil. Dens styrke og gyldighet opprettholdes gjennom begrensning av utbredelsen, ved kun å benytte den for enestående og symbolsk viktige bygninger.

Léon Krier er arkitekt og byplanlegger. Bosatt i Claviers, Provence. Han er bl.a. kjent som planlegger av den nye byen Poundbury i Dorset, England som bygges nå på initiativ av Prince Charles. Kriers siste bok er "Architecture – Choice or Fate" (Papadakis – London). Artikkelen er bearbeidet til norsk av Audun Engh og Erling Okkenhaug.

STIFTELSEN BYENS FORNYELSE

Utstillingen ”Veien videre for murbyen Oslo” arrangeres av Stiftelsen Byens Fornyelse, som har til formål å arbeide for tradisjonsbasert arkitektur og stedsutvikling i Norge og internasjonalt. Stiftelsen har flere prosjekter under utvikling:

– www.byen.org

vår internettside er under utvikling til en ressursbank for tradisjonsbasert arkitektur og byutvikling. Her presenteres alle stiftelsens prosjekter, artikler, aktuelle begivenheter, debatt og linker til beslektede nettsteder.

– Internasjonal sommerskole 25 juni – 3. august.
Sommerskolen arrangeres i samarbeid med amerikanske Notre Dame School of Architecture, som baserer sin undervisning på klassisk og regional arkitektur. Sommerskolen vil ha tilholdssted i London, men med en uke i Oslo for å utvikle forslag til byplaner for aktuelle byutviklingsprosjekter f.eks Bjørvika eller Filipstad. Norske arkitektstudenter deltar sammen med amerikanske og europeiske. Det arbeides med å skaffe stipender som dekker kostnadene med deltakelsen. Det er mulig å søke deltakelse til begynnelsen av juni. (informasjon på www.byen.org. Kontakt evt. audun.engh@byen.org)

– Arkitekturhistoriske studieturer
med vekt på ny tradisjonsbasert arkitektur. Tre turer planlegges:
1) Berlin, Potsdam og Dresden med vekt på Schinkel og gjenoppbyggingen av barokkarkitektur i Dresden. Arrangeres i slutten av juni 2001. 5-6 dager, pris ca. 8000,-. Se info på www.byen.org
2) London og Poundbury: Høsten 2001.
3) Roma. Høsten 2001.

– Bjørnveien og fortetting i Oslos boligområder.
Prosjekt i samarbeid med beboerne i Bjørnveien ved Gressbanen der det planlegges et stort område med blokker i skarp kontrast til småhusbebyggelsen rundt.

– Munch i Sentrum:
Forslag om et museumsanlegg i Tullinløkkaområdet uten oppføring av nybygg på selve Tullinløkka. Vi foreslår bl.a. flytting av Munchmuseet til Historisk Museums nåværende bygning når samlingene der flytter til Gamlebyen. St. Olavs gate bør utvikles til en levende akse for kunst og kultur. Viktige deler av forslaget har i vår fått tilslutning bl.a. fra Aftenposten.

– Bjørvika:
Byplanforslag som kan gi grunnlag for en bærekraftig og menneskevennlig ny bydel. Vi har fremlagt en høringsuttalelse som er et nytt helhetlig forslag for Bjørvika, basert på tradisjonell byforming med kvartaler, gater og plasser i dimensjoner man kjenner igjen fra Olsos eldre bydeler. Operaen foreslås flyttet leger ut på utstikkeren. NSBs jernbanespor bør graves ned og Akerselva åpnes.

- Senter for Frie Kunster i St. Olavs gate 9
Byens Fornyelse deltar i etableringen av dette kultursenteret sammen med bl.a. figurative billedkunstnere, poeter og musikere som har det til felles at de arbeider innen en klassisk eller tradisjonsinspirert ramme. Utstillingen ”Fra Tyskland til Christiania” arrangeres i Frie Kunsters lokaler, der det også blir konserter, teaterforeestillinger og utstillinger. Flere kurstilbud planlegges i høst (arkitektur, tegning, poesi, kalligrafi) Aktivitetene annonseres på www.byen.org.

A Vision of Europe: Internasjonal gruppe med hovedkontor i Bologna. Arrangerer kongresser hvert annet år og vandreutstillingen ”The Other Modern” om alternative strømninger til modernismen i det 20. århundre. Utstillingen vises for tiden i Strasbourg. Byens Fornyelse deltar i redigeringen av organisasjonens nettsted; www.avoe.org

INTBAU – International Network for Traditional Building Arts and Urbanism. Et nytt initiativ som skal utvikles til et nettverk for arkitekter, byggefirmaer, skribenter og andre nyttet til tradisjonell byggeskikk. Kontoret er ved Prince`s Foundation i London. www.intbau.org

CNU – Congress for the New Urbanism. Stor organisasjon viet New Urbanism, den suksessrike bevegelsen for å bygge tette byområder i stedet for utflytende villaområder i USA. Arrangerer kongress i New York 7-10. juni 2001. www.cnu.org

**Prince`s Foundation** – Prince Charles` stiftelse for byutvikling og arkitektur, som drives fra en stor bygning i Londons East End. Deltar i byfornyelseprosjekter, driver undervisning i byggehåndverk og arrangerer utstillinger. www.prince`s-foundation.org

WILHELM VON HANNO-PROGRAM:
Skuespiller Eva von Hanno vil i juni fremføre et program om sin slektning Wilhelm von Hanno i utstillingslokalene. Det planlegges også en visning kombinert med andre kulturinnskag lørdag 16. juni på utendørsscenen i bakgården i St. Olavs gt. 9. Se www.byen.org .

UTSTILLINGEN ARRANGERES MED STØTTE FRA BL.A.:
Norsk Kulturråd
Linstow Eiendom AS
Selvaagbygg AS
Petter Olsen AS

ANSVARLIG FOR UTSTILLINGEN:
Plansjetekster: Geir Tandberg Steigan og Audun Engh,
Foto: Morten Krogstad og Dagfinn Tranberg,
Arkivfotografier: Oslo Bymuseum,
Modeller: Norsk Arkitekturmuseum
Ansvarlig redaktør for utstillingsavisen: Audun Engh

Layout: Ebba Køber, trykk: Eidsvoll blad

ÅPNINGSTIDER FOR UTSTILLINGEN:

”Fra Tyskland til Christiania” vises i perioden 8. mai til 30. juni i St. Olavs gt. 9.
Åpningstider: Mandag til fredag kl 13 –18. Lørdag og søndag kl. 11 – 17.
Gratis adgang. Det kan arrangeres omvisninger for skoleklasser og grupper.

Arrangør: Stiftelsen Byens Fornyelse i samarbeid med Senter for Frie Kunster.
St.Olavs gate 9 N-0165 Oslo, Tlf: +47 22363710 Fax: +47 22363720 epost: audun.engh@byen.org